

Литература:

1. Planul național „Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2006-2009”. Chișinău, 2006.
2. Promovarea egalității genurilor în Moldova // Culegere de documente. Chișinău, 2007.
3. План действий в период с 2010 по 2012 годы и Национальная программа по обеспечению гендерного равенства на 2010-2015 годы. Monitorul oficial, 5-7/27 от 19.01.10.
4. Femei și bărbați în Republica Moldova. Chișinău, 2008.
5. Шишкан Н., Николаеску М. Мегатенденция социально-экономического гендерного равенства // В кн. Социально-экономические мегатенденции. Кишинэу, 2005.
6. Migrația Forței de muncă. Chișinău, 2008.
7. Human development Report, 2008.
8. Condițiile de creare și dezvoltare a întreprinderilor: analiza prin prisma de gen. Chișinău, 2009.

METODOLOGIA ORIENTĂRII POLITICILOR ECONOMICE SPRE ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII PRODUSELOR AGROALIMENTARE

Conf. univ. dr. hab. Alexandru STRATAN

The paper emphasizes that governments have an obligation to mitigate, avoid or limit the inconvenient through agricultural policies depending on society's options, country's traditions, cultural, geopolitical conditions, technical and scientific level, technologies, and success of the increase of agri-food products quality. Following the "path" passed by EU member states over the last 50 years we could stress that the agricultural producer needs protection from the state and society.

Dezvoltarea agriculturii în economia de piață, guvernată de prețuri, lăsată la discreția cererii și ofertei, poate să fie eficientă, dar și să aibă unele inconveniente. Activitatea agricolă nu poate fi în permanență ușoară, armonioasă, total atractivă, profitabilă, lipsită de riscuri; concomitent, ea întâmpină cele mai diverse dificultăți, tot felul de inconveniente, neajunsuri, dezavantaje, obstacole, pierderi sau riscuri. Toate acestea, în ansamblu, pot conduce uneori la numeroase excese, eșecuri, dezechilibre, fluctuații ale cererii și ofertei, inegalități între agricultorii din diferite regiuni, dezvoltare pentru unii și criză, sărăcie, eliminare pentru alții; exodul masiv, abandonarea unor regiuni, șomaj, prejudicii mediului ambiant și calității produselor, sărăcirea patrimoniului genetic etc.

Primul inconvenient cu care se confruntă frecvent, sistematic și încontinuu diviziunea (unitatea) țărănească sunt prețurile de piață. Oricât de mari nu ar fi variațiile prețurilor de la un an la altul, se impune necesitatea determinării unui sistem de prețuri la produsele agricole. Din punct de vedere teoretic, determinarea speranței matematice a prețurilor este posibilă; din considerente practice, astfel de prețuri vor fi reale. Mecanismele de determinare a prețurilor reale pot fi bazate pe informația exogenă: indicii de prețuri în economia națională, importul inflației, coeficientul de actualizare etc.

Prețurile la produsele agricole nu pot fi stabile pentru întregul an, ele pot fi caracterizate printr-o alternanță regulată a unor perioade de abundență și penurie relativă. Afecțiunile

apar atunci când are loc o răsturnare a trendurilor devenite tradiționale, fapt ce poate dezorganiza sectorul agrar sau înfometa consumatorul. Prin urmare, apare necesitatea elaborării unei politici de corectare a oscilațiilor prețurilor în cadrul oscilațiilor admisibile.

Tentativele de asigurare a populației cu produse alimentare, prin intervențiile statului, pot fi urmărite din timpurile cele mai vechi. Bunăoară, în Atena și Roma Antică, protejarea consumatorului presupunea fixarea prețurilor, interzicerea exportului, încurajarea importului etc. Începând cu anul 1660, în Anglia a apărut „legea grânelor”, care au avut drept scop menținerea prețurilor la un nivel favorabil producătorilor agricoli prin taxele aplicate importatorilor. Dacă prețurile coborau sub pragul fixat de lege, importurile de cereale erau interzise. Englezii au fost generatorii ideii de elaborare a măsurilor protecționiste în vederea susținerii prețurilor înalte la mărfurile agricole pe piața internă. Conform acestor legi, consumatorii de produse alimentare au fost impuși să suporte cheltuieli majore, iar industriașii să plătească mai mult salariații pentru ca aceștia să se poată hrăni. Astfel, producătorii agricoli au acumulat un potențial considerabil pentru dezvoltarea producției. Prin această lege se explică și succesul Angliei în sec. XIX (și nu numai) în crearea utilajelor agricole. Însă, sub presiunea mediilor industriale, în anul 1846 legea a fost abolită.

Politicile protecționiste agricole pot fi cele mai diverse. Începând cu anul 1815, în Anglia, politica de protecție a producției agricole se reducea la menținerea prețurilor pe piața internă supra celor mondiale; favoriza producătorii naționali, limita importurile. Între anii 1815-1846, agricultorilor englezi le-au fost create condiții economice pentru dezvoltarea infrastructurii productive, acumularea potențialului economic de dezvoltare a agriculturii. Menținerea legii nominalizate în continuare, poate fi justificată prin aceleași argumente de a contribui la creșterea volumului producției, la economisirea valutei pentru importurile produselor agricole. Politicile economice, ca și utilajele de producere, au „viața” lor și pot deveni cu timpul ineficiente. Dezvoltarea industriei engleze, în acești ani, a creat premise pentru creșterea exporturilor de produse industriale și, deci, necesitatea în economisirea valutei s-a redus; a apărut nevoia de creare a condițiilor de concurență a producătorilor agricoli naționali cu cei mondiali; dezvoltarea industrială a Angliei a creat noi locuri de muncă; concomitent, abolirea legii respective a demarat procesul de falimentare a unor unități agricole, fluxul de lucrători din agricultură în industrie; agenții agricoli falimentari au contribuit la reducerea numărului producătorilor agricoli și creșterea capacităților productive.

Sistemul de reglementare economică, bazat pe protecționismul agriculturii, a fost utilizat în diferite perioade de timp de către toate țările, care ulterior au devenit țări puternic dezvoltate industrial. Abolirea legii protecționiste creează avantaje pentru dezvoltarea economiei în ansamblu, dar și anumite riscuri în securitatea alimentară a țării. Astfel, țările, ce dețin monopol în exportul unui produs agricol esențial, pot exercita presiuni politice asupra țărilor importatoare ale acelui produs, limitând volumul exportului produsului respectiv, ceea ce provoacă o creștere masivă a prețurilor sau impun țărilor importatoare alte condiții în relațiile export-import. De aceea, politica protecționistă în agricultură rămâne pentru multe state actuală.

În viziunea [1, p.382], „Principala grijă a guvernelor țărilor industrializate, după cel de-al doilea război mondial, era să încurajeze și să accelereze o revoluție agricolă, în așteptarea ca aceasta să contribuie la ameliorarea alimentației și bunăstării generale, să elibereze cât mai multă forță de muncă de care aveau mare nevoie industria și serviciile în plin avânt și să ofere industriilor din amonte și din aval materiile prime necesare dezvoltării lor rapide”. De problema dezvoltării agriculturii imediat după război erau îngrijorați toți: și politicienii, și agro-

nomii, și economiștii. Propunerile în această privință erau cele mai diverse, începând cu necesitatea creării gospodăriilor agricole collectiviste, până la planificarea administrativă a capitalurilor, producțiilor și lucrătorilor. „Majoritatea țărilor industrializate din Europa Occidentală, afirmă [2, p.368], impresionate de agricultura americană, au adoptat atunci politici menite să accelereze dezvoltarea celei de-a doua revoluții agricole”. Politica economică se reducea la următoarele: favorizarea desfacerii; garantarea pentru producătorii agricoli a unor prețuri stabile, suficient de mari, pentru a stimula producția agricolă; crearea unor sisteme de credite cu dobândă mică; scutirea de unele taxe; unele subvenționări; înființarea sistemelor naționale de învățământ, cercetare-dezvoltare, popularizare pentru agricultori.

Se știe că înzestrarea tehnică a muncii are o anumită limită. Depășirea acesteia conduce la reducerea consumului neproductiv (figura 1), unde:

k – înzestrarea tehnică a muncii;

$f(k)$ – productivitatea muncii;

y – cheltuieli;

$f'(k)$ – productivitatea marginală a muncii.

Politicile de stimulare a dezvoltării producției agricole au contribuit la creșterea numărului unităților agricole, precum și la supradotarea acestora. Până la introducerea politicilor stimulative, înzestrarea tehnică a muncii constituia k_1 , iar consumul – C_1 ; după implementarea acestei politici, înzestrarea tehnică a muncii a devenit k_2 cu un consum neproductiv sub nivelul optim $C_2 < C^*$.

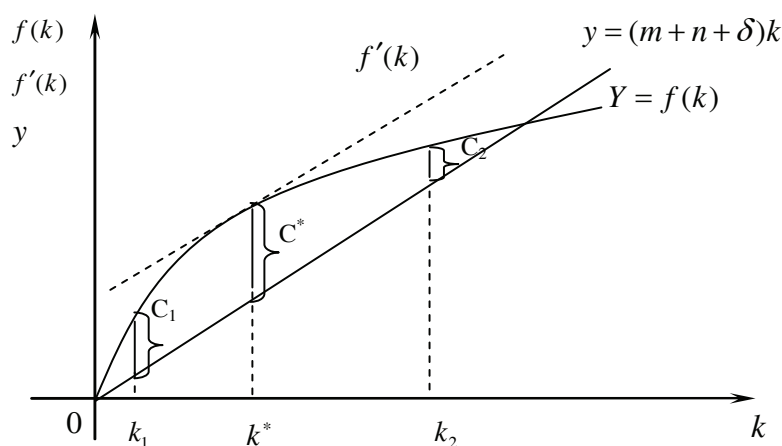

Figura 1. Reducerea consumului neproductiv

Politicile de stimulare se cereau a fi suplimentate: s-a introdus indemnizația viageră – pensii speciale pentru agricultorii care se retrag din activitățile agricole; a fost adoptată legea „anticumul”, ce interzicea extinderea unităților agricole; pentru unele unități agricole mici, cu un prag sub minimul necesar de suprafețe cu destinație agricolă, au fost anulate anumite subvenții.

Suplimentarea legilor de protecție a dezvoltării agricole, după cum și era de așteptat, a generat un șir de inconveniente, condiții inegale de dezvoltare, favoruri pentru unele unități agricole, crize – pentru altele și, în ultimă instanță, – regiuni defavorizate. Procesul de fluctuație a lucrătorilor, neplăcut pentru unii, favorabil pentru dezvoltarea agriculturii în ansamblu, s-a desfășurat evolutiv. Pe parcurs doar 10% din numărul inițial de unități agricole au reușit să se mențină în condițiile celor mai diverse inconveniente.

Eforturile în realizarea unei recolte agricole cât mai mari au determinat apariția problemelor ecologice, legate de calitatea produsului final și a mediului ambiant. Nivelul cantitativ al produselor agricole a fost în creștere, calitativ (Y) – în descreștere $Y = \frac{A}{BX + C}$ (figura 2).

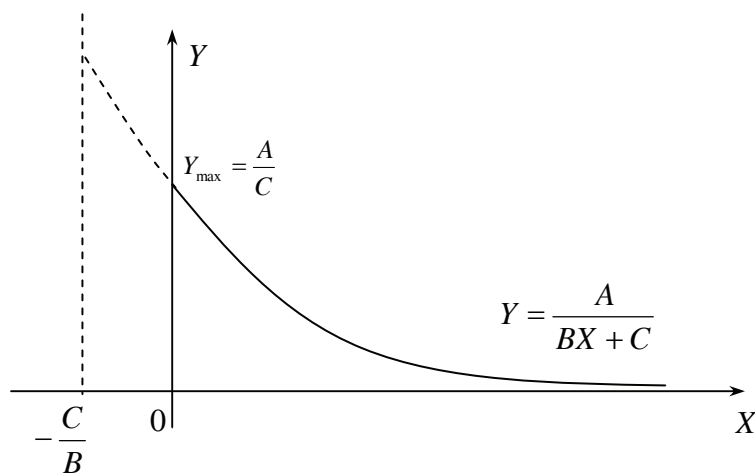

Figura 2. Evoluția nivelului cantitativ și calitativ al produselor agricole

După introducerea în sol a îngrășămintelor minerale și organice, a fost soluționată o problemă, dar au apărut două: nivelul calității produselor agricole și a mediului ambiant. Nu există nici o reglementare generală care ar limita, prin stabilirea unui prag de nocivitate, dozele de îngrășămintă, pesticide, erbicide, numărul de animale concentrate într-un singur loc; concomitent, lipsește metodologia de calcul a taxei de sancționare pentru utilizarea substanțelor potențial dăunătoare, menite să reducă nivelul de utilizare. Un astfel de calcul ar contribui la elaborarea unei politici agricole de ansamblu, promovarea unei agriculturi ecologice raționale, a unei alimentații de bună calitate.

Admitem că creșterea nivelului cantitativ al produselor agricole, prin introducerea îngrășămintelor de tot felul, este reprezentată de funcția $f(x)$ cu proprietățile $f'(x) > 0$, $f''(x) > 0$, adică, odată cu încorporarea a tot mai multe îngrășămintă, recolta este în creștere; fiecare unitate de recoltă este realizată cu un efort mai mare decât unitatea precedentă și mai mic decât efortul pentru unitatea următoare (figura 3).

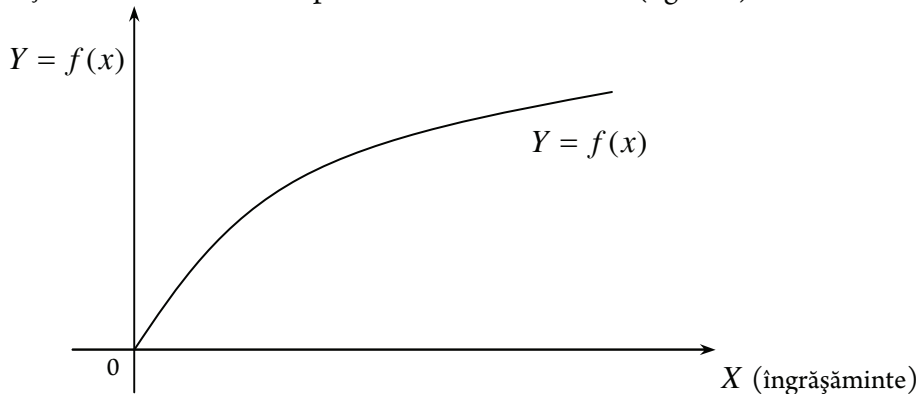

Figura 3. Dependența dintre cantitatea de îngrășămintă utilizate și recoltă: cazul 0

Dacă funcția $f(x) = Y^{(b)}(x) = \alpha X^\beta + \gamma$, $0 < \beta < 1$, sporirea volumului de îngrășămintă utilizate contribuie la creșterea cantitativă, brută a recoltei (figura 4).

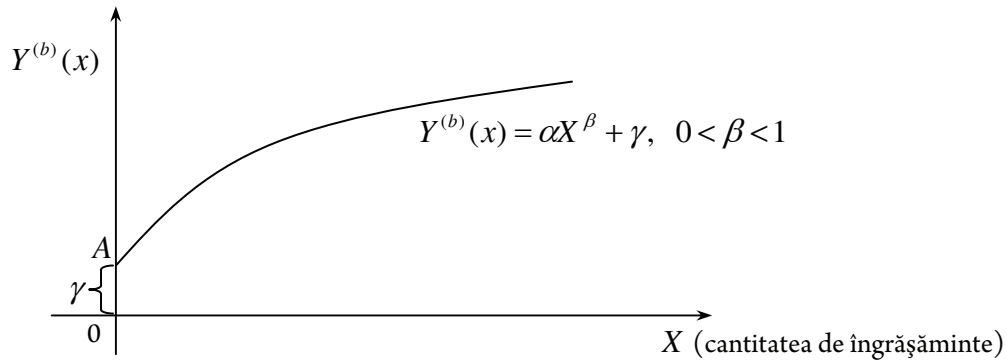

Figura 4. Dependenta dintre cantitatea de îngrășăminte utilizate și recoltă: cazul γ

Creșterea volumului de îngrășăminte utilizate generează cheltuieli reprezentate de funcția $k(x) = aX + b$ (figura 5).

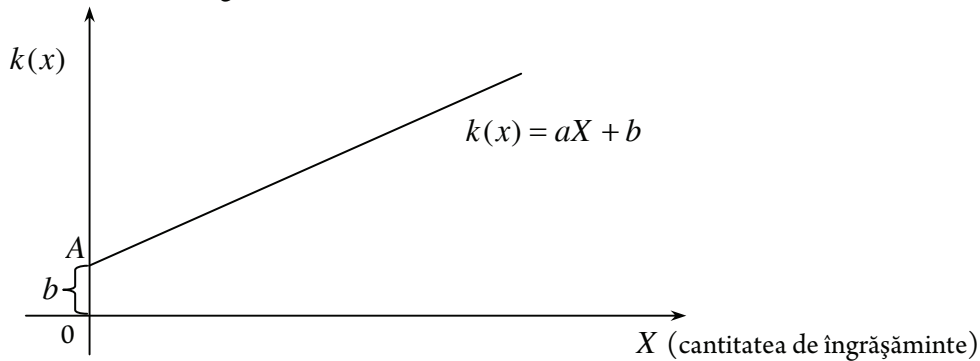

Figura 5. Dependenta dintre cheltuieli și cantitatea de îngrășăminte utilizate

Deci, creșterea cantitativă, brută a recoltei, în urma utilizării îngrășămintelor de tot felul, este barată economic de funcția cheltuielilor (figura 6).

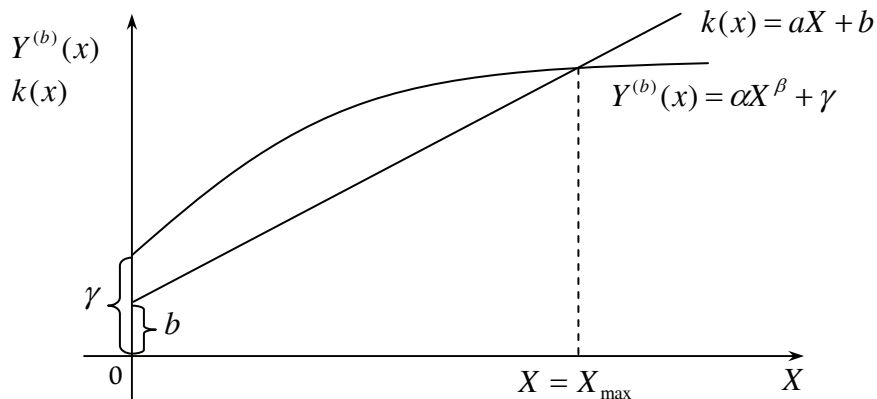

Figura 6. Dependentele cheltuielilor, producției brute de cantitatea îngrășămintelor utilizate

Utilizarea îngrășămintelor, în cantitate de $X > X_{max}$, generează cheltuieli ce depășesc venitul. Cantitatea optimă X^* (nu neapărat admisibilă după calitate) poate fi găsită din condiția $\dot{Y}^{(b)}(x) = 0$ (grafic – tangenta paralelă la funcția cheltuielilor $k(x) = aX + b$, X^* – abscisa punctului de tangență), figura 7.

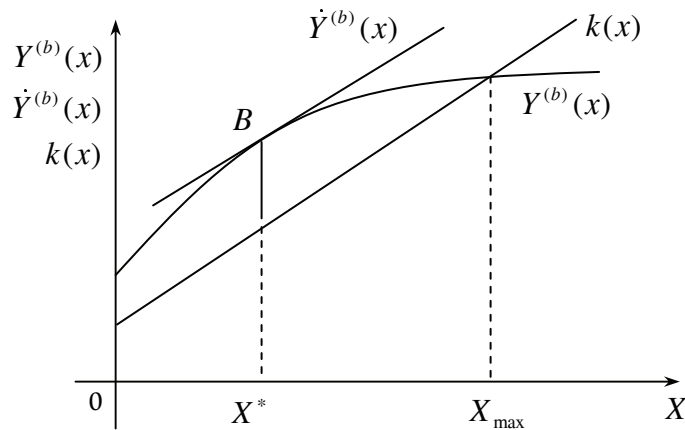

Figura 7. Cantitatea optimă a îngrășămintelor utilizate

Actualmente, nu există nici o reglementare generală care să restricționeze dozele de îngrășămintele menite să reducă gradul lor de utilizare. Din considerentul realizării cantitative, dozele de îngrășămintele X^* sunt optime; din considerentul structurii elementelor nutritive ale recoltei obținute, dozele X^* ar putea fi inadmisibile. Calitatea $Y^{(b)}$ și cantitatea (y) recoltei obținute prin utilizarea diverselor îngrășămintele, în linii mari, sunt în dependență inversă.

Admitem, această dependență este reprezentată de funcția: $Y^{(b)}(y) = \frac{a_1}{b_1 y} - \frac{c_1}{b_1}$ (figura 8).

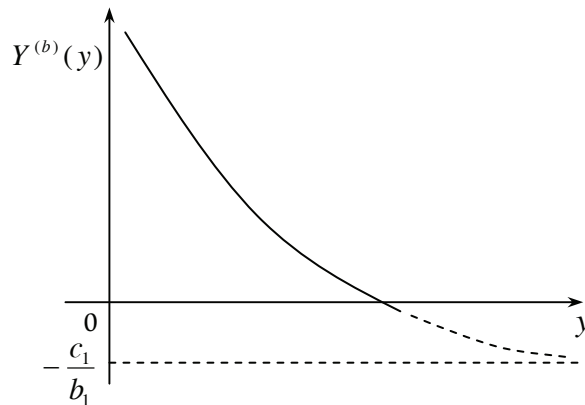

Figura 8. Dependența dintre cantitatea și calitatea recoltei

Deci, calitatea mai mare a produselor presupune o recoltă mai redusă și, prin urmare, un venit mai mic. Pentru compensarea veniturilor ratate, produsele calitative vor avea și un preț mai mare.

Admitem că dependența dintre preț (P) și calitate (y) este reprezentată de funcția $P(y) = \alpha_1 y^{\beta_1} - \gamma_1$ (figura 9).

Produsele de calitate $y_{\min}^{(1)} = \left(\frac{\gamma_1}{\alpha_1}\right)^{\frac{1}{\beta_1}}$ nu sunt solicitate de către consumator și au prețul

$P=0$; produsele de calitate sub nivelul $y_{\min}^{(1)}$ sunt nocive pentru ambianță, prețul va fi negativ, deci, unitatea agricolă va fi sancționată, amendată.

În continuare vom examina dependențele $(x, Y(x))$, $(y, Y(y))$ și $(y, P(y))$ pe un singur plan (figura 10).

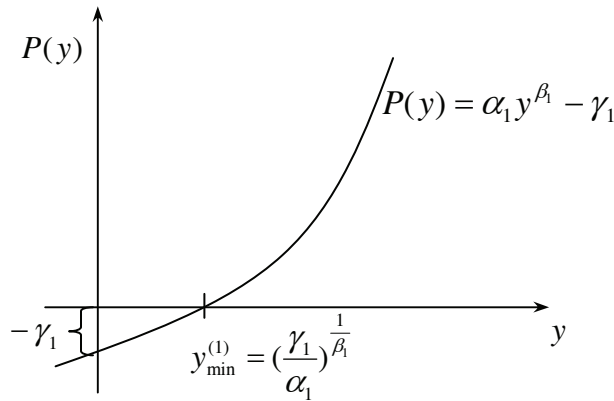

Figura 9. Dependenta dintre preț și calitatea produselor

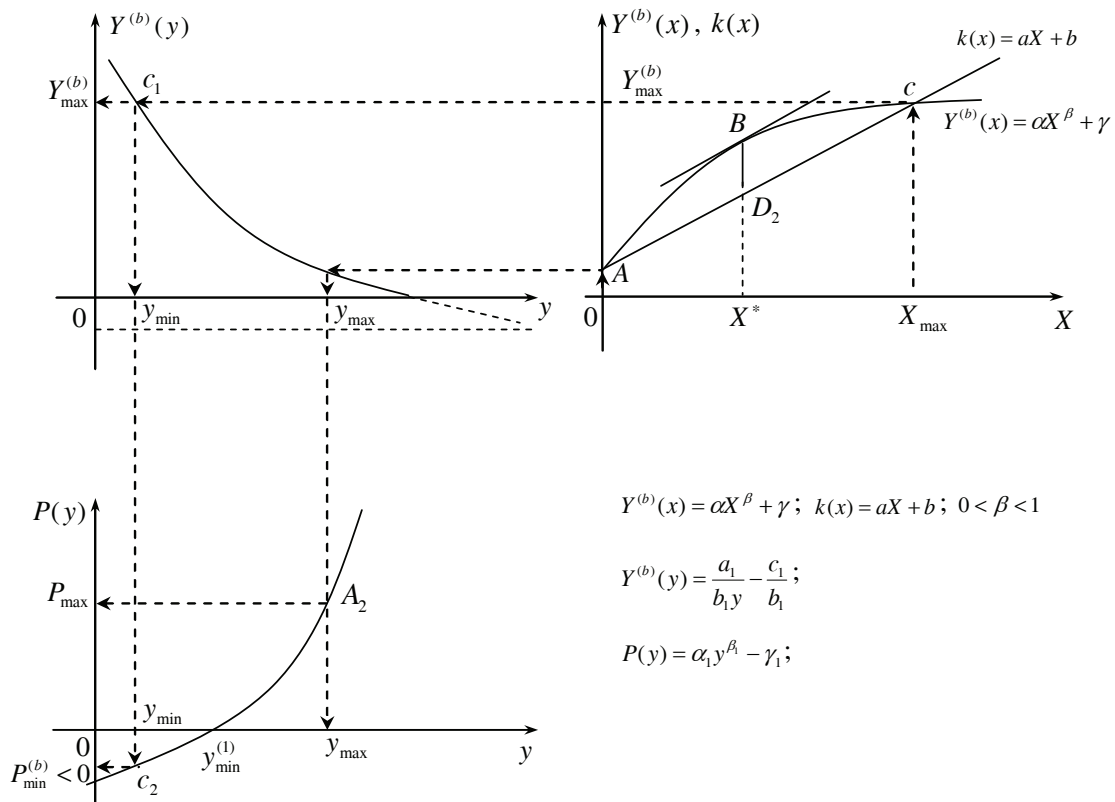

Figura 10. Dependentele: produs max. – preț min.; produs min – preț max.

Volumul minim de produse agricole, obținute fără utilizarea îngrășămintelor (în figura 10) este reprezentat prin ordonata OA , calitatea – prin abscisa y_{max} , prețul – prin ordonata P_{max} ; volumul maxim $Y_{max}^{(b)}$ este obținut, dacă unitatea agricolă utilizează îngrășămintele în cantități reprezentate de abscisa OX_{max} , de calitatea $y_{min}^{(1)}$, la prețul $P_{min}^{(b)} < 0$. Intervalul cantităților de îngrășămintele contribuie la creșterea recoltei de la OA până la $OY_{max}^{(b)}$, la descreșterea calității recoltei, la creșterea prețurilor produselor agricole.

Unitățile agricole, prin dorința de majorare a recoltei, suportă anumite cheltuieli legate de utilizarea îngrășămintelor. Produsul agricol net va fi maxim, dacă unitatea agricolă va introduce îngrășămintele în cantitatea X^* , reprezentată în figura 10 de segmentul BD_2 (B –

punctul de tangență determinat de $\dot{Y}^{(b)}(X)$). Cuantumului maxim al recoltei $Y^{(b)}(X^*)$ îi corespunde calitatea $y_{\min}^{(2)}$, prețul $P_{\min}^{(n)} < 0$ (fig. 11). Deci, pornind de la caracteristicile calitative ale produselor agricole, folosirea îngrășămintelor în cantitățile de X^* este inadmisibilă.

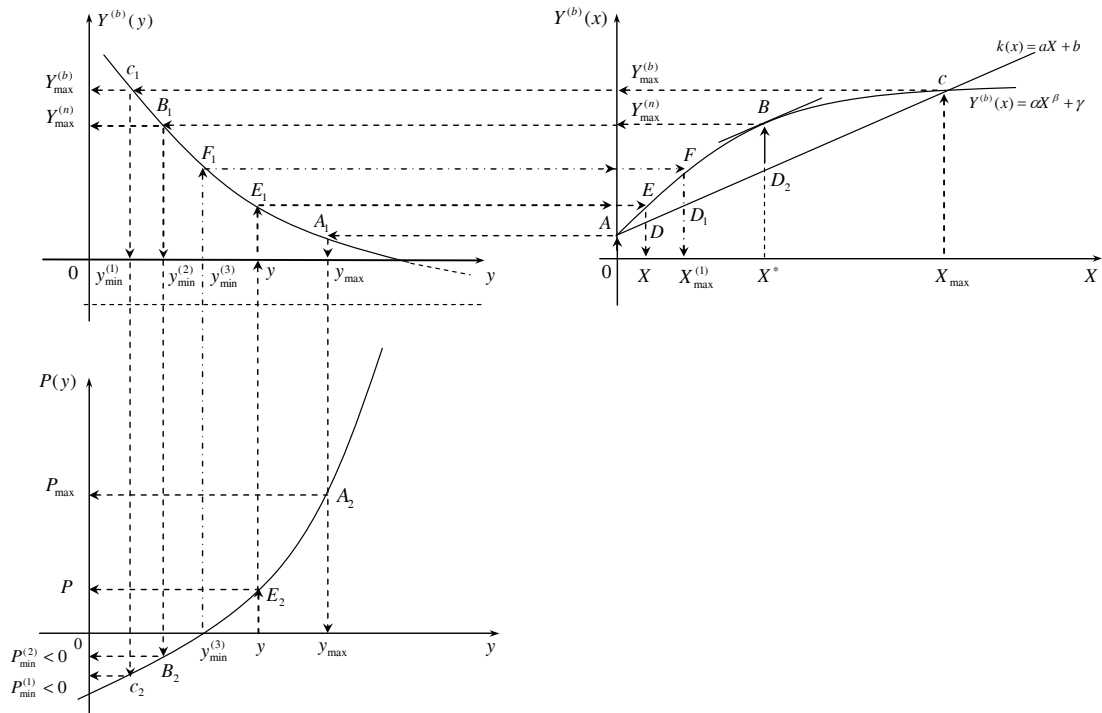

Figura 3.2.11. Determinarea prețului max., min. în dependență de calitate

Cantitatea maximă de îngrășămintă, utilizată de unitățile agricole (în figura 11) este determinată de abscisa $0y_{\min}^{(3)}$ – ordonata $Y^{(b)}(X_{\max}^{(1)})$ – abscisa $X_{\max}^{(1)}$. Deci, cantitățile de îngrășămintă ce pot fi utilizate de către unitățile agricole se găsesc în intervalul $(0, X_{\max}^{(1)})$, recoltele potențiale – în intervalul $(Y^{(b)}(0), Y^{(b)}(X_{\max}^{(1)}))$, calitatea – în intervalul $(y_{\min}^{(3)}, y_{\max})$, iar prețurile – în intervalul $(0, P_{\max})$, (fig. 11).

Concluzii. Mediul și calitatea produselor agricole urmează a fi protejate prin anumite mecanisme economice, prin stabilirea unor prețuri minime la produsele de calitate redusă, a unor amenzi (prețuri negative) la produsele de o calitate inadmisibilă. Mecanismele, parte componentă a programelor locale, regionale, vor contribui la dezvoltarea durabilă a agriculturii. În funcție de specificul local, guvernul poate compensa eventualele pierderi ale recoltei, cauzate de aplicarea unor tehnici agricole mai puțin poluante sau remunera unele lucrări de întreținere a mediului, drumurilor, fâșiilor de protecție vegetale, canalelor, șanțurilor etc.; de standardizare a dozelor de îngrășămintă per hectar în diviziunea fiecărei culturi agricole, localități.

Bibliografie:

1. Dumont, R. *Le problème agricole français*, Les Editions Nouvelles, Bibliothèque d'économie contemporaine, Paris, 1946, p.382.
2. Dumont, R. *Les leçons de l'agriculture américaine*, Flammarion, Paris, 1949, p.368.